

HRVATSKI *glasnik*

XXXIV. godina, 11. broj

14. ožujka 2024.

cijena 300 Ft

FOTO: ORSOLVA LUKÁCS-FÜLÖP

11. stranica

Skupština HDS-a

4. i 5. stranica

„Susret naroda na Dunavu u Mohaču“

8. i 9. stranica

Srce joj griju dvije domovine

14. stranica

Birati i biti biran samo upisom na popis hrvatskih birača

Jedina krovna udruga Hrvata u Mađarskoj, Savez Hrvata, od samih početaka ujedno je i najjača po broju postavljenih kandidata i izabranih vijećnika. Ovih tjedana pokrenula je predizborne aktivnosti povezane sa sastavljanjem županijskih lista i državne liste na predstojećim izborima. Naime, Predsjedništvo Saveza Hrvata u Mađarskoj 3. veljače u Mišljenju održalo je sjednicu na kojoj je bilo riječi i o zadaćama oko predstojećih izbora koji će se održati 9. lipnja 2024. godine. Kako doznajemo iz šturog izvješća, Savez će i ove godine sastaviti svoje mjesne i županijske liste kao i državnu listu. Pregledat će se i mogućnosti postavljanja izbornih lista i u onim naseljima u kojima dosad nisu osnovane hrvatske samouprave. Nadalje, Savez će u vrlo kratkom roku sastaviti i svoj izborni program, koji će biti objavljen u hrvatskim medijima u Mađarskoj. Sljedeća sjednica Predsjedništva sazvat će se nakon 15. ožujka, nakon što regionalni predsjednici razmotre mogućnosti oko postavljanja lista i izbornih zadaća. Na najavljenju sjednici raspravljat će se i o budućoj strukturi HDS-a te o personalnim pitanjima. U skladu s odlukom Predsjedništva ovih tjedana sazivaju se sjednice regionalnog članstva o izboru kandidata za županijske liste i državnu listu. Prva je sazvana u Baranji, a na sjednici baranjskog članstva održanoj u Vršendi tajnim glasanjem izabrane su osobe za baranjsku listu s redosljedom kandidata kao prijedlog za županijsku i državnu listu koje će predložiti Predsjedništvu, koje će donijeti konačnu odluku o županijskoj i državnoj listi Saveza Hrvata u Mađarskoj. Na sjednici u Vršendi između ostalog čuli smo nešto više i o kriterijima za kandidaturu koji su uglavnom ostali isti, a to su priznatost, stručnost, znanje hrvatskoga jezika, aktivnost... Osim toga, za razliku od prijašnjih izbora, kad članovi državne Skupštine nisu mogli biti voditelji HDS-ovih ustanova, sad to ne mogu biti ni djelatnici koji su u radnom odnosu u spomenutim ustanovama. Kandidati moraju biti članovi Saveza te moraju biti registrirani na popisu hrvatskih birača. Dodajmo kako kandidirati mogu samo udruge koje ispunjavaju zakonske obveze, nema neovisnih kandidata. U iščekivanju prijedloga regionalnog članstva pripadnicima hrvatske zajednice koji to još nisu učinili predstoji upis na popis hrvatskih birača najkasnije 31. svibnja jer samo tako mogu birati i biti birani. S. B.

GLASNIKOV TJEDAN

„Kad bih znao da domovini neću biti potreban, u srce bih umočio mač i tako bih pisao, umirući, crvenom krvlju slova, kako bi crvena slova ostala kao jutarnje zrake slobode. Ima li takvoga jedoumlja koje misli kako bez slobode tiska može bilo koji narod biti slobodan?“

U skladu s parlamentarnom odlukom iz 1990. godine 15. ožujka slavi se kao Dan mađarskog tiska. Spomen je to na 15. ožujka 1848. godine, kad je tiskano *Dvanaest točaka (Tizenkét pont)* i Nacionalna pjesma (*Nemzeti dal*). Prva točka od Dvanaest točaka zahtijeva ponajprije slobodu tiska (*Kivánjuk a sajtó szabadságát censura eltörlését.*, hrv. *Želimo slobodu tiska i ukidanje cenzure*). Riječ je strijela koja pogađa ili promašuje cilj, ponaša se i kao bumerang. Riječ izgovaramo, promišljamo o njoj u sebi, formiramo život. Često nismo ni svjesni njezina značenja. Nije svejedno koje riječi kazujemo, slušamo, za kojima se povodimo te govorimo li otvoreno ili u rebusima. Riječ je početak svega, na početku bijaše riječ. Riječ je dio našega nacionalnog bitka, riječima zatvaramo ili otvaramo prostore mišljenja, dijaloga, slobode. Bez rječitosti osuđeni smo na nestajanje. Ili postajemo nijemi. Tražimo li riječi i mislimo li o riječima, jesmo li spremni podijeliti riječi? Za izgovor riječi treba hrabrosti. Ovako se nekako pisalo 1848. godine: „Kad bih znao da domovini neću biti potreban, u srce bih umočio mač i tako bih pisao, umirući, crvenom krvlju slova, kako bi crvena slova ostala kao jutarnje zrake slobode. Ima li takvoga jedoumlja koje misli kako bez slobode tiska može bilo koji narod biti slobodan?“

Jeste li znali da se Svjetski dan slobode medija (tiska) slavi također od 90-ih godina 20. stoljeća, od 1993. godine, i to 3. svibnja? Proglasila ga je Glavna skupština Ujedinjenih naroda. Trebamo barem mi težiti podizanju svijesti o važnosti medijskih sloboda i njezinih temeljnih načela. Brojna istraživanja pokazuju da političari trećega tisućljeća imaju najviše utjecaja na medije i kako su oni najveća prepreka slobodi izražavanja. Enciklopedijska natuknica kaže: *Sloboda medija jedna je od temeljnih sloboda u demokratskim društvima, zaštita koja se jamči ustavima, zakonima i međunarodnim deklaracijama. Usko je povezana sa slobodom izražavanja i slobodom tiska. Sloboda medija*

obuhvaća: slobodu izražavanja mišljenja, neovisnost i pluralizam medija, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i širenja informacija radi informiranja javnosti, slobodu protoka informacija i otvorenosti medija za različita mišljenja, uvjerenja i sadržaje, dostupnost javnim informacijama, proizvodnju i objavljivanje radijskog i televizijskog programa, autonomnost urednika i novinara...

Ideja slobode medija usko je povezana s razvojem koncepta temeljnih ljudskih sloboda i prava od druge polovine 18. stoljeća. Kažu da je sloboda medija temeljni kamen demokracije i da je ključna za slobodan protok obavijesti na koji svatko ima pravo. Tu se slobodu mora čuvati i jačati gdje god da se nađe ugroženom. Europski povjerenik za proširenje i europsku susjedsku politiku Štefan Füle kazao je: „Sloboda izražavanja i glasila ne osigurava se samo usvajanjem zakona i stvaranjem ustanova, to je temeljna vrijednost koju moraju njegovati sva društva jer bez nje demokracija ne može djelovati.“

Ovo sam pisala i objavila 12. ožujka 2015. godine. I danas potpisujem isto.

I na samom kraju, a kao uvod, Dan hrvatskoga tiska slavi se u Mađarskoj 2. svibnja kao spomen na dan kad su Hrvati u Mađarskoj prvi put na mađarskim prostorima, od Gradišća do Bačke, dobili samostalni i zajednički medijski prostor. To je dan izlaska iz tiska prvoga broja tjednika Hrvata u Mađarskoj Hrvatskoga glasnika 1991. godine.

Dan hrvatskoga tiska obilježava se u Mađarskoj od 2017. godine na tadašnju inicijativu moje uredničke malenkosti. Naime, Skupština Hrvatske državne samouprave 2. svibnja 2016. na sjednici održanoj u Santovu, na prijedlog Odbora za kulturu i vjerska pitanja, taj dan proglasila je Danom hrvatskog tiska u Mađarskoj radi skretanja pozornosti na hrvatske medije u Mađarskoj kao čuvar hrvatskoga jezika i pisma, kulturnih i jezičnih posebnosti te samobitnosti Hrvata u Mađarskoj.

Branka Pavić Blažetin

U znaku izbora i Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj

Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj također se priprema za izbore. Na poziv svojeg predsjednika održalo je sjednicu 17. veljače u Hrvatskom Židanu, a među točkama dnevnog reda bio je i Izborni planirani program. Uz sam poziv predsjednik DGHU-a Vince Hergović poslao je članovima i svoj prijedlog uz spomenutu točku te pozvao članstvo na davanje daljnjih prijedloga u vezi s listom za zastupnike budućeg saziva Hrvatske državne samouprave i sa sastavom lista budućih saziva županijskih hrvatskih narodnosnih samouprava u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Željeznoj županiji.

Na čelu DGHM-a već je sedmu godinu Vince Hergović, a Predsjedništvo društva osim njega čine dopredsjednik Ištvan Kolosar i tajnica Mirjana Steiner. Kako nam je u telefonskom razgovoru rekao predsjednik Društva, imaju oko 150 članova, a na sjednici se odazvalo njih 47. Ova redovita godišnja sjednica Udruga uz izvješće predsjednika o radu i programima i financijsko izvješće za 2023. godinu bila je u znaku plana programa rada i financija za 2024. godinu kao i nastupajućih izbora za narodnosne samouprave. Na prošlim izborima, 2019. godine, DGHU je postavio svoje kandidate u svim hrvatskim naseljima gdje su se za to ostvarili uvjeti u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Željeznoj županiji te u još nekoliko naselja kao i listu za zastupnike hrvatskih županijskih samouprava u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Željeznoj županiji. Tako namjerava i na predstojećim izborima 2024.

Pozivajući članstvo na godišnju Skupštinu, predsjednik Hergović uz treću točku dnevnoga reda (Izborni planirani program) podnio je i prijedlog za razmišljanje tražeći od članstva prijedloge i koncepcije kako bi se sjednica odvijala što učinkovitije. On je uz poziv na sjednicu podnio prijedlog za sastavljanje liste za zastupnike Hrvatske državne samouprave i lista za zastupnike hrvatske županijske samouprave u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Željeznoj županiji.

Priredba DGHU-a održana u Petrovu Selu

Hergović je za HG i emisiju na hrvatskom jeziku MTVA-a izjavio kako DGHU teži političkom jedinstvu Hrvata u Mađarskoj te smatra kako ne trebaju biti dvije državne liste za izbor zastupnika Hrvatske državne samouprave. Po njemu bi najbolje bilo kad bi predstavnici Gradišća bili na državnoj listi Saveza Hrvata u Mađarskoj kako bi se ostvarilo političko jedinstvo Hrvata jer nije povoljno za Gradišće da budu dvije liste, reče Hergović. Ali neki to ne žele razumjeti te ni sad nisu došli na sjednicu. Po procjenama, kaže Hergović, na toj mogućoj listi sa Savezom DGHU bi među 31 imenom imao desetak imena. Trenutačno su u Skupštini HDS-a zastupnici s dviju državnih lista, 23 s liste Saveza Hrvata i osam zastupnika s liste udruga Hrvati – Horvatok i Čakavska katedra Šopron... DGHU smatra kako bi politički mudrije bilo kad bi u sazivu Hrvatske državne samouprave svi zastupnici bili s jedne jedinstvene liste koju bi postavio Savez Hrvata u Mađarskoj, dok bi na županijskoj i mjesnoj razini liste i kandidate i dalje postavljao DGHU.

Predsjednik DGHU-a Vince Hergović

Do konačnog dogovora na spomenutoj sjednici nije došlo, on se odgodio za mjesec dana, reče predsjednik DGHU-a Hergović. Vidjet će se kakav će se dogovor uspjeti postići, čeka se najprije dogovor članstva DGHU-a oko spomenutih pitanja.

U svojem prijedlogu za sjednicu predsjednik Hergović naglasio je kako za državnu listu za Hrvatsku državnu samoupravu treba postaviti najmanje 31 kandidata (20 osoba), od čega prvih 10 – 12 imena moraju biti „ozbiljni kandidati“ jer Gradišće ima mogućnost osvojiti toliko mandata. Stoga bi po naselju trebala biti 1,5 osoba, što bi značilo da bi iz svakog naselja jedna osoba dospjela na listu do broja 31. Prvih 10 – 12 imena trebaju biti „ozbiljni“, oni koji hoće i žele raditi i znaju predstavljati gradišćanske Hrvate te se prihvaćaju toga da će od 4 do 5 puta godišnje aktivno sudjelovati na sjednicama Hrvatske državne samouprave. Predložio je i redosljed naselja na listi ovim redom: 1. Koljnof, 2. Petrovo Selo, 3. Hrvatski Židan, 4. Narda, 5. Sambotel, 6. Šopron, 7. Bizonja, 8. Unda, 9. Prisika, 10. Kemlja, 11. Kiseg, 12. Gornji Četar, 13. Stari Grad, 14. Vedešin, 15. Umok, 16. Hrvatske Šice, 17. Čepreg, 18. Plajgor, 19. Sopronhorpács, 20. Bike i tako dalje...

Predložio je i način sastavljanja županijske hrvatske liste za budući saziv županijske hrvatske samouprave u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Željeznoj županiji. Neka na listama bude deset imena, a „ozbiljni“ kandidati među prvih sedam, koliko je i zastupnika u županijskim narodnosnim samoupravama, čime bi svako naselje moglo predložiti jednog kandidata. Predložio je i redosljed kandidata po naseljima. Tako za listu hrvatske narodnosne samouprave u Jursko-mošonsko-šopronskoj predlaže ovaj redosljed: 1. Koljnof, 2. Petrovo Selo, 3. Bizonja, 4. Unda, 5. Kemlja, 6. Stari Grad, 7. Umok, 8. Vedešin, 9. Sopronhorpács. Za listu hrvatske narodnosne samouprave u Željeznoj županiji predlaže ovaj redosljed: 1. Petrovo Selo, 2. Hrvatski Židan, 3. Narda, 4. Sambotel, 5. Prisika, 6. Kiseg, 7. Gornji Četar, 8. Hrvatske Šice, 9. Plajgor.

Branka Pavić Blažetin • Foto: volksgruppen.orf.at

Prva ovogodišnja Skupština Hrvatske državne samouprave izmještena u Baju

Odgođeno prihvaćanje Proračuna HDS-a, Ureda i institucija za 2024. godinu

U skladu s odredbama Pravilnika o organizaciji i radu 10. veljače 2024. godine sazvana je prva ovogodišnja redovna sjednica Skupštine Hrvatske državne samouprave, izmještena u Baju. Na sjednici koja je održana u bajskom Hotelu „Dunav“ okupio se 21 član Skupštine, a kao stalno pozvani gosti nazočili su i ravnatelji HDS-ovih ustanova te poduzeća. U okviru 40-ak točaka dnevnog reda raspravljalo se i o nacrtu Proračuna Hrvatske državne samouprave, Ureda i njezinih institucija za 2024. godinu. Stavljanjem na dnevni red zadovoljena je zakonska obveza, ali je, uslijed nedavnih zakonskih promjena i premalo vremena za razradu proračuna (prije svega rashoda odgojno-obrazovnih ustanova) na prijedlog Odbora za financije i drugih nadležnih odbora prihvaćanje Proračuna odgođeno za sljedeću izvanrednu sjednicu. Ona će se najvjerojatnije održati 2. ili 9. ožujka ove godine.

Izvješće predsjednika o radu u proteklom razdoblju

Nakon što je utvrđen kvorum, jednoglasno je prihvaćen pismeno predloženi dnevni red od 47 točaka. Uslijedila je obavijest o obvezi podnošenja imovinskih kartica, a zatim i uobičajeno izvješće predsjednika o radu između dvaju zasjedanja Skupštine, izvješće o izvršenju odluka kojima je rok istekao te o odlukama za koje je bio ovlašten predsjednik. U usmenoj dopuni izvješća predsjednik Gugan između ostalog je izvijestio Skupštinu kako se nakon isteka ugovora o korištenju zgrade u Vlašićima prema dogovoru sa Središnjim uredom za Hrvate izvan RH, nakon što se prihvati Zakon o nekretninama, očekuje da bi se za mjesec ili dva mogli sklopiti novi dugoročni dogovori, što će osigurati daljnji nesmetan rad u tom objektu. U međuvremenu Zavičaj d. o. o. i dalje radi s punim kapacitetom, planiraju se i usavršavanja hrvatskih pedagoga, kampovi hrvatskoga jezika za djecu i mlade, a očekuje se da će sve biti potvrđeno i zakonom.

Prihvaćene potpore Ureda predsjednika Vlade i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH

Između ostalog Skupština je bez rasprave usvojila odluku o prihvaćanju potpore Ureda predsjednika Vlade od 263 600 000 forinti za djelovanje Hrvatske državne samouprave i medija, prihvaćanju potpore od 325 100 000 forinti za djelovanje institucija u održavanju Hrvatske državne samouprave, prihvaćanju potpore od 3 500 000 forinti za usavršavanje hrvatskih manjinskih pedagoga u matičnoj domovini te prihvaćanju potpore Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH od 4 500 eura za projekt „Državni dan Hrvata“.

Sjednicom Skupštine predsjedava predsjednik HDS-a Ivan Gugan

Skupština je bez rasprave jednoglasno prihvatila i Rebalans proračuna Hrvatske državne samouprave, Ureda i institucija za 2023. s jednakim prihodima i rashodima (od 2 971 592 307 forinti), a glavni razlog izmjene bili su u međuvremenu ostvareni prihodi ustanova te pregrupiranje unutar stavki državne samouprave i njezinih ustanova.

U nastavku sjednice Skupština je bez rasprave jednoglasno usvojila odluku za osiguravanje potpore za „Croatica“ n. d. o. o. od 77 443 850 forinti za djelovanje hrvatskih medija u 2024. (izdavanje Hrvatskog glasnika, djelovanje Radija Croatica, djelovanje internetskog TV-a Croatica, izdavanje časopisa „Zornica“), potpore za „Croatica“ n. d. o. o. od 6 502 400 forinti za djelovanje Hrvatskog kulturnog središta u 2024. g., potpore Udruzi saveza državnih narodnosnih samouprava za izdavanje narodnosnog časopisa

„Barátság“ u 2024. te potpore za djelovanje Hrvatskog kazališta Pečuh n. d. o. o. 2024. u iznosu od 60 000 000 forinti.

Skupština je jednoglasno usvojila i odluku o uvjetima davanja socijalne povlastice te o naknadi za topli obrok u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu Miroslava Krleže.

Prihvaćanje Proračuna HDS-a, Ureda i institucija odgođeno za sljedeću sjednicu

Uslijedila je rasprava o Proračunu Hrvatske državne samouprave i njezinih institucija za 2024. godinu, ali budući da zbog zakonskih promjena i financijskog statusa pedagoga nije mogao na vrijeme biti proračun, prije svega rashodovna strana odgojno-obrazovnih ustanova, na prijedlog Odbora za financije i drugih nadležnih odbora pri-

Dio zastupnika glasa

hvaćanje proračuna HDS-a i svih njezinih ustanova odgođeno je za sljedeću izvanrednu sjednicu. Tako su usvojene posebne odluke o odgađanju prihvaćanja proračuna za 2024. godinu Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Santovo, Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu, Hrvatskog vrtića i osnovne škole Mate Meršića Miloradića odnosno proračuna i plana drugih HDS-ovih ustanova za 2024. godinu: Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskog kluba Augusta Šenoae, Zbirke sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskog kulturno-prosvjetnog zavoda „Stipan Blažetin“, Hrvatskog kulturnog i sportskog centra „Josip Gujaš Džuretin“, Kulturnog centra bačkih Hrvata, Hrvatskog pedagoškog i metodičkog centra, proračuna i plana rada Hrvatskog internata „Collegium Croaticum“, Ureda Hrvatske državne samouprave, konačno i Proračuna Hrvatske državne samouprave, Ureda, institucija i medija za 2024. godinu.

Skupština je bez rasprave jednoglasno prihvatila odluku o usvajanju Plana javne nabave Hrvatske državne samouprave.

Usvojene odluke o planu poslovanja Croatiae, Zavičaja i pečušskog hrvatskog kazališta

Unatoč odgodi Proračuna HDS-a, Ureda i institucija, s obzirom na to da nisu posrijedi proračunske institucije nego tvrtke, Skupština je jednoglasno usvojila Plan poslovanja Croatiae n.d.o.o. za 2024. godinu s jednakim prihodima i rashodima od 116 402 400 forinti. Među prihodima najistaknutija je državna potpora za medije od 77 443 850

forinti, a među rashodima tiskarski troškovi planirani s 27 700 000 forinti, osobni izdaci sa 68 950 000 forinti, a za kulturnu djelatnost 6 502 400 forinti. Isto tako Skupština je usvojila i Plan poslovanja Zavičaja d. o. o. za 2024. godinu s prihodima od 492 000 eura i rashodima od 449 000 eura uz planiranu dobit od 43 000 eura, nadalje Plan poslovanja Hrvatskog kazališta Pečuh n. d. o. o. za 2024. s prihodima i rashodima od 103 803 000 forinti.

Odluke o datumu i mjestu upisa u pedagošku/školsku godinu 2024./2025.

U nastavku sjednice Skupština je donijela nekoliko odluka. Između ostalog prihvatila je molbu ravnateljice Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Santovo glede proljetnog odmora, koji će se radi štednje energije održati i u vrtiću 28. 3. – 7. 4. 2024. godine. Usvojena je odluka o datumu i mjestu upisa djece u odgojno-obrazovne institucije u održavanju Hrvatske državne samouprave za pedagošku/školsku godinu 2024./2025. U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu upis u vrtić održat će se 23. i 24. travnja, a u školu 18. i 19. travnja 2024. godine. U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu Miroslava Krležu u Pečuhu upis u vrtić bit će 25. i 26. travnja, a u školu 18. i 19. travnja 2024. godine. U Hrvatskom vrtiću Mate Meršića Miloradića u Sambotelu upis u vrtić bit će 24. i 25. travnja, a u školu pak 18. i 19. travnja 2024. godine.

Odluke o usavršavanju pedagoga i međuvladinim stipendistima

Skupština je također jednoglasno usvojila i odluku o zatvaranju predškolskih ustanova

u održavanju Hrvatske državne samouprave (radi generalnog čišćenja) u pedagoškoj godini 2023./2024.: od 1. do 31. odnosno od 1. do 26. srpnja ove godine. Skupština je nadalje prihvatila i Godišnji plan usavršavanja pedagoga u 2024. i 2025. za tri spomenute obrazovne ustanove. Usvojena je i odluka o delegiranju hrvatskih stručnjaka u državnu pedagošku stručnu reviziju Ureda za obrazovanje. Usvojena je i odluka o međuvladinim stipendistima (TEMPUS), a posrijedi su studenti koji žele studirati u Hrvatskoj. Oni predaju prijavu na natječaj, a posljednjih nekoliko godina postalo je praksom da se traži suglasnost HDS-a. U skladu s ranijom praksom, za to je ovlašten predsjednik. Usvajanjem odluke o izmjenama članova upravnog odbora Zaklade za hrvatsko školstvo u Mađarskoj umjesto dr. Ernesta Barića, koji se odrekao dužnosti predsjednika, Skupština je za novu članicu upravnog odbora izabrala Anicu Popović Biczak, a unutar odbora za predsjednicu Timeu Bockovac i za tajnika Štefa Prosenjaka.

Donesena je i odluka o ukidanju radnog staža voditelja ekonomata Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu zbog umirovljenja. Predsjednik mu je zahvalio na višedesetljetnom radu, a dok ne ode u stvarnu mirovinu, imenovat će se v. d. voditelja ekonomata.

O izmjeni osnivačkog dokumenta odgojno-obrazovnih ustanova, imenovanju članova upravnog odbora Hrvatskog kazališta n. d. o. o. i raspisivanju natječaja za ravnatelja ZZHM-a

U skladu s izmjenama Zakona prihvaćene su izmjene osnivačkog dokumenta triju odgojno-obrazovnih ustanova u održavanju HDS-a: Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Santovo, Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu i Hrvatskog vrtića i osnovne škole Mate Meršića Miloradića. Budući da im je istekao mandat, Skupština je ponovno imenovala dosadašnje članove Nadzornog odbora Hrvatskog kazališta Pečuh n. d. o. o.: za članove redatelja Stipana Filakovića i Andriju Handlera, a za predsjednika pravnik Ivana Kapitányu. Na kraju sjednice Skupština je usvojila i odluku o raspisivanju natječaja za ravnatelja Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj.

Drugih pitanja i prijedloga nije bilo, stoga je predsjednik zaključio sjednicu i nazočne pozvao na popodnevni i večernji program bajskih maškara, pokladnog običaja bunjevačkih Hrvata.

S. B.

V. Hrvatski malonogometni turnir u Kaćmaru

1. STANIŠIĆ, 2. BAĆIN, 3. DUŠNOK

Mjesna i hrvatska samouprava Kaćmara 24. veljače suorganizirale su V. Hrvatski malonogometni turnir veterana, koji je održan u sportskoj dvorani u obližnjem Bikiću. Tradicionalni turnir veterana priređen je uz materijalnu potporu Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije.

Pobjednička momčad iz vojvođanskog Stanišića

Druga je bila momčad Baćina

Sudionike turnira, koji se priređuje radi njegovanja prijateljske suradnje i sportskog druženja hrvatskih nogometnih veterana, na otvorenju srdačno je pozdravila predsjednica Hrvatske samouprave Kaćmara Teza Vujkov Balažić. Iako su pozvane momčadi iz Baćina, Dušnoka, Baje – Kaćmara, Santova, Budimpešte te vojvođanskog Tavankuta i Stanišića, na poziv organizatora odazvalo ih se pet: dvije iz prijateljskog naselja Tavankuta, jedna iz Stanišića te momčadi iz Baćina i Dušnoka. Nakon ždrijeba odigrani su susreti, a sudci su bili Baćinac Gábor Markó i kaćmarski načelnik Endre Pál.

U vrlo izjednačenu nadmetanju i do kraja s neizvjesnim ishodom 1. mjesto osvojila je momčad iz Stanišića, 2. ekipa iz Baćina, 3. veterani Dušnoka, 4. je bio MZ Tavankut, a 5. DVD Tavankut II. Najmlađi „veteran“ (koji ima desetak godina) zaigrao je za Dušnok, a najstariji (73 godine) za ekipu DVD-a iz Tavankuta. Nakon završetka turnira susret sudionika nastavljen je u Kaćmaru, gdje

Treći su bili nogometaši iz Dušnoka

Članice MZ-a Tavankut, predsjednica mjesne hrvatske samouprave Teza Vujkov Balažić te zastupnice Anica Matoš i Margitka Tupčija Išpanović

je održano i svečano proglašenje rezultata. Prvim trima ekipama uručeni su pehari i spomenice za postignut uspjeh, a druženje je završeno uz zajednički ručak i goveđi paprikaš koji su pripremili Joso Zelić i Grgo Išpanović.

S. B.

Mjesec češkog kao materinskog jezika u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

Dr. sc. Stjepan Blažetin o Hrvatima u Mađarskoj

U sklopu Mjeseca češkog materinskog jezika u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji promoviraju se češki jezik, kultura i običaji. Manifestacija sadržava 15-ak događanja, a započela je 26. siječnja i trajala do 23. veljače. U organizaciji Bjelovarsko-bilogorske županije i Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj u prostorijama Saveza Čeha u Hrvatskoj u Daruvaru 22. veljače predavanje o jeziku, povijesti, kulturi i školstvu Hrvata u Mađarskoj održao je ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj dr. sc. Stjepan Blažetin. Organizatori su tim predavanjem željeli predstaviti Hrvate u Mađarskoj, modele i načine

dr. sc. Stjepan Blažetin

na koje hrvatska manjina u Mađarskoj čuva hrvatski jezik, kulturu i običaje.

Dio hrvatskih izdanja

Međunarodni dan materinskoga jezika obilježava se od 2000. godine 21. veljače radi unapređivanja, učenja i razvoja materinskog jezika te njegovanja jezika roda svoga – komunikacijske poveznice u zajednici, sredstva razumijevanja.

U povodu Međunarodnog dana materinskog jezika već 11 godina u Daruvaru zamjenica župana iz reda češke nacionalne manjine Tanja Novotni Golubić organizira programe tijekom cijeloga Mjeseca češkog materinskog jezika. U okviru ovogodišnjeg mjeseca češkog kao materinskog jezika 21. veljače provelo se mrežno natjecanje iz poznavanja češkog jezika i kulture – Olimpijada iz češkog jezika, koju je pripremila češka učiteljica Ilona Kirehnerova.

Ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj dr. sc. Stjepan Blažetin i zamjenica župana za češku nacionalnu manjinu Tanja Novotni Golubić 23. veljače gostovali su u udarnom večernjem terminu u polusatnoj emisiji Ravnopravnost od 19:30 min. na temu Hrvati u Mađarskoj i Česi u Hrvatskoj.

Branka Pavić Blažetin

Brojni zainteresirani

PEČUH – U skladu s tradicijom održavanja školskog maskenbala i u Hrvatskoj školi „Miroslav Krleža“ 8. veljače održan je maskenbal. Učenici od prvog razreda sve do odraslih (pedagoga) došli su toga dana u školu u kostimima kako bi zajedno proslavili i veselili se. Kako donosi Facebook stranica škole, fašničke su tradicije oživjele, održane su razne igre, a zatim su razredi

različitim glazbenim koreografijama mogli pokazati svoju kreativnost. Iznimno uspješan bio je i plesni nastup učitelja. Fašničko se veselje nakraju nastavilo u učionicama i na školskom dvorištu. Naravno, ni u vrtiću „Miroslav Krleža“ nije izostao maskenbal s nizom maštovitih maski – kako djece tako i tetica, doznaje HG.

BIRJAN – Hrvatska plesna skupina iz Birjana bila je aktivna i u pokladnom razdoblju. Tako su 9. veljače više puta nastupili u sklopu Ophoda buša u Mohaču. Nastupili su na otvorenoj pozornici na Trgu Deák i na Trgu Széchényi plešući koreografije šokačkih i bunjevačkih plesova. Kako nam reče predsjednica Hrvatske samouprave Birjana Milica Murinyi Sörös, s njima je nastupio i jedan bušar, član birjanske plesne skupine Attila Balázs, koji je inače iz Udvara. Nastup je pratio orkestar svirača sa svircima na čelu s poznatim mohačkim sviračem i majstorom narodne umjetnosti Józsefom Kovácsem Vršenđaninom. Sa svojim Bir-

U Mohaču sa svojim načelnikom

jancima u Mohaču bio je i načelnik Birjana János Novreczky, koji je ponosan na plesnu skupinu koja dobar glas Birjana daleko prenosi.

Branka Pavić Blažetin

OTVORENJE IZLOŽBE „Susret naroda na Dunavu u Mohaču“

Izložba pod nazivom „Susret naroda na Dunavu u Mohaču“ („Népek találkozás a mohácsi Dunánál“) nakon velike rekonstrukcije svečano je otvorena 8. veljače u Muzeju „Dorottya Kanizsai“. Izložba je obnovljena uz potporu od 70 milijuna forinti iz Programa mađarskog genija Nacionalnog fonda za kulturu (NKA Magyar Gényusz Program) te posjetiteljima nudi zanimljivu, interaktivnu, informativnu i zabavnu izložbu.

Ravnateljica muzeja Andrea Hasanović-Kolutác u prigodnom je govoru između ostalog istaknula: „Izložba se bavi poviješću i društvenim utjecajem bitke kod Mohača, podrijetlom i kulturnom pozadinom pohađaša (Busójárása) kao i lokalnom poviješću grada. Osim toga, velik naglasak stavlja se na predstavljanje kulture, običaja i svakodnevnog života južnih Slavena, Hrvata, Srba i Slovenaca u Mađarskoj.“ Uslijedilo je presijecanje vrpce kojim je službeno otvorena izložba, čemu su prisustvovali i gradonačelnik Mohača Gábor Pávkovics, zastupnik u Mađarskom parlamentu dr. János Hargitai, voditeljica Programa mađarskog genija dr. Katalin Végh, predsjednik Udruge mađarskih ruralnih muzeja (MVMSZ) János Ódor. Ugođaj svečanog otvorenja uveličan je i živom glazbom sastava „Poklade“.

Obnova stalne postave muzeja ujedno je i najveći pomak u povijesti Muzeja

Svečani čin

Ravnateljica muzeja Andrea Hasanović-Kolutác

„Dorottya Kanizsai“ u Mohaču, koji je utemeljen prije stotinu godina. Obnova je uključivala preuređenje izložbenog prostora, obnovu ili zamjenu predmeta te novonaličje muzeja na virtualnim medijskim stranicama. Potpuna obnova stalnog postava izložbe „Susret naroda na Dunavu u Mohaču“ trajala je godinu i pol dana, a time je izložba zadržala svoju izvornu temu i isto-

dobno doživjela spektakularnu promjenu uvažavajući potrebe posjetitelja 21. stoljeća.

Vitrine su potpuno transformirane, a u postavu se našlo nekoliko novih predmeta. Zahvaljujući brojnim interaktivnim elementima posjetitelji imaju priliku doživjeti informativna, zabavna iskustva. Dizajn izložbe i stručni scenarij izložbe dovršeni su u studenom 2022. nakon višemjesečnih

TRENUTAK ZA PJESMU

Če i krova ni

Mojoj hiži star je krov,
Al tvoj rubec, on je nov.
Rubec je od svile same,
Misliš ti kaj na me?

Kaj će meni krov od črepa,
Kaj će hiža nova, lepa,
Za te rajše vse prodam,
Pak ti darek dam.

Da mi dobru reč veliš,
Da me milo poglediš,
I da sladko se nasmeješ,
Srce meni zgreješ.

Da mi hoćeš srce dati,
Mi bi bili mam bogati,
Kak da smo v palači mi,
Če i krova ni!

Dragutin Domjanić

pripremljenih i planskih radova. U tom je razdoblju bilo potrebno izvršiti niz važnih, ali manje spektakularnih zadataka za provedbu, rođen je novi koncept izložbe, izvršena je procjena transformabilnosti postojećih vitrina kao i najvažniji korak, pregled zbirke Muzeja „Dorottya Kanizsai” i odabir novih predmeta za izložbu.

Šokica gleda izložbu fotografija

U objektu površine 1200 m² izgrađen je stalni postav koji je prilagođen posjetiteljima i obiteljima. Dosad izloženi artefakti dopunjeni mnogim novim materijalima smješteni su u privremeno skladište, gdje su čekali da ih zainteresirani ponovno vide. Pri odabiru novih stavki moralo se uzeti u obzir mnoge aspekte: odgovara li artefakt konceptu, je li u izložbenom stanju, može li se rasporediti po vitrinama. Cilj je bio što više artefakata koji se čuvaju učiniti dostupnima za razgledavanje, a time i prezentirati bogatstvo muzejske zbirke.

Obnova postava omogućila je i provedbu zadaća koje nalaže suvremeno doba kao što je izrada bezvremenske slike i modernih mrežnih stranica. Tijekom izrade imidža, osim obnove logotipa, dovršen je niz slikovnih elemenata, a ujedno je rođen i novi slogan muzeja koji odražava profil ustanove: „Južnjak sa srcem, s tisuću boja”. Završena je i izrada mrežnih stranica, koje su dostupne na mađarskom, engleskom i hrvatskom jeziku. Muzej informira zaintere-

Fotografija dana

sirane o novostima i aktualnostima stalnim ažuriranjem mrežnih stranica, na kojima se nalazi i obnovljeni portfolio muzeja (sad u formatu za preuzimanje).

Na izložbi su predstavljene različite narodne nošnje hrvatske narodnosti, no može se vidjeti i velik broj tkanih i vezenih pokrivača, jastučnica, stolnjaka, oltarnika, dječjih pokrivača, mladoženjinih šalova i uskrasnih pokrivača karakterističnih za svaku regiju u kojoj žive Hrvati.

Hrvatsku pogrebnu kulturu predstavljaju, u kontekstu rekonstruiranog groblja, povezi za oči mrtvima, pogrebne zastave i ručnici za mrtve uz rijeku Dravu. Dio je izložbe i nekoliko komada rezbarenih i oslikanih škrinja te oslikanih kreveta i kolijevki, a one su, kao i nošnje, povezane s različitim hrvatskim subetničkim skupinama. Osim navedenoga na izložbi se nalazi i hrvatska rešetkasta zdjela te klupa s naslonom.

Kuhinja

Posebnu cjelinu čini keramički materijal i alati izrezbareni u drvu. Među keramikom ističe se poznata mohačka crna keramika, ali je bogato zastupljen i glazirani materijal. Među izrezbarenim predmetima ljepotom se ističu gusali, ali možemo vidjeti i mangrove, oslikane kade i vodotoke kao i razne tlačne nasipe.

Kršul

Foto: Kanizsai Dorottya Múzeum, Mohács

Bogatstvo...

FOTO: MOHÁCSI BUSÓJÁRÁS HIVATALOS ÖLDALA

Mohački svirci

Koordinacijski sastanak u Croatici

U Neprofitnom poduzeću za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost „Croatica“ 14. veljače održan je koordinacijski sastanak.

Sastanak je sazvala ravnateljica Croatice Timea Šakan-Škrilin radi poticanja bolje suradnje te usklađivanja programa pojedinih samouprava, institucija i udruga. Ravnateljica Šakan-Škrilin iznijela je plan programa rada Croatice za 2024. godinu te predložila organiziranje Mjeseca hrvatske kulture u svibnju.

Sastanku je nazočila diplomatska savjetnica Marina Sikora kao i predsjednik HDS-a Ivan Gugan te voditelji hrvatskih samouprava, udruga i institucija (XIII. okruga, XV. okruga, XVI. okruga, Čepela, Kišpešte, Bekašmeđera, Hrvatska samouprava Budimpešte, udruga Hrvata grada Budimpešte).

Diplomatska savjetnica Marina Sikora istaknula je kako Veleposlanstvo RH u Mađarskoj organizira programe isključivo za Hrvate u Mađarskoj te najavila predstojeća događanja kao što su obilježavanje Dana državnosti RH u Mađarskoj u Kući glazbe uz prijam i koncert Zagrebačkih solista, „A touch of Croatia“ – kulturno-umjetnička, turistička i gastronomska prezentacija u kojoj će se ove godine predstaviti Koprivničko-križevačka županija, Požega i Vir, Dan smokve u Botaničkom vrtu ELTE u Budimpešti – gdje će glavni gosti biti Baška i otok Krk, obilježavanje Dana sjećanja u suradnji s Croaticom, Hrvatski adventski koncert zboru HRT-a u bazilici sv. Stjepana.

Predsjednik HDS-a Ivan Gugan smatra da ima prostora za jaču i bolju suradnju, za koordinirano djelovanje. Smatra važnim to da predstavnici hrvatske zajednice u Budimpešti, prije svega predsjednici hrvatskih samouprava, nazoče koordinacijskom sastanku, dogovore se o planovima tijekom ove godine, a osobno mu je važno to što je imao priliku i sam prezentirati, predstaviti programe HDS-a. Iako su kalendar događanja već poslali samoupravama, ovako uživo može ih detaljnije predstaviti, možda raščistiti neke nejasnoće. Smatra da na programe koje organizira HDS najmanje dolaze ljudi upravo iz Budimpešte, kao naprimjer na hodočašće, Dan Hrvata. Bilo bi mu draže kad bi ih bilo više. Prema posljednjem popisu stanovništva u svakom okrugu u Budimpešti živi dovoljno Hrvata kako bi se pokrenula hrvatska samouprava, a pred predstojeće izbore predsjednik HDS-a poručuje da bi mu bilo drago kad bi u svim okruzima bila hrvatska samouprava, da ima zainteresiranih pojedinaca koji žele očuvati hrvatsku kulturu i jezik. Najveća je zadaća civilnih udruga i pojedinaca koji su dosad bili aktivni to da se pripreme za predstojeće izbore. Datum još nije službeno određen, ali najvjerojatnije će biti na dan kad su izbori za Europski parlament, 9. lipnja.

Marina Sikora, Timea Šakan-Škrilin i Ivan Gugan

Ravnateljica Croatice Timea Šakan-Škrilin istaknula je: „U organizaciji je Mjesec hrvatske kulture, koji bi se održao u Budimpešti u svibnju, s ciljem da se udružimo, da svaka samouprava ima svoj program unutar jednomjesečne manifestacije, da se više promoviramo i međusobno i prema van, prema Mađarima. Znamo da su početkom lipnja narodnosni izbori, a to može biti prilika i da se oslove potencijalni birači.“

Croatica je nakon izbora prije 10 godina, kad je HDS odlučio da će u svim regijama otvoriti jedan kulturni centar koji okuplja Hrvate, dobila zadatak da djeluje kao kulturni centar koji okuplja Hrvate u Budimpešti.

Ove godine u Croatici su priređene već dvije izložbe, jedna u suradnji s veleposlanstvom RH u Mađarskoj i jedna s Hrvatskom samoupravom Bekašmeđera, s kojom je Croatica ostvarila i priredbu na kojoj je predstavljen putopisni film „Tragovima naših predaka“. To je dvadesetpetominutni film snimljen na stručnom putovanju budimpeštanskih Hrvata u BiH i Hrvatskoj, gdje su posjetili crkve i samostane te tragali za kulturnom baštinom franjevac. Croatica ponekad organizira priredbe i izvan Budimpešte, ali naglasak je na priredbama u Budimpešti.

Uskoro će biti dostupna nova mrežna stranica Croatice, koja će uz glavnu stranicu poduzeća s osnovnim informacijama imati podstranice za svaki medij: Hrvatski glasnik, Radio Croatica, TV Croatica. Stranica će biti

na hrvatskom i mađarskom jeziku i prenosit će vijesti. Stranica će imati i mrežnu trgovinu jer mnogi ljudi i ne znaju da se u Croatici mogu kupiti dvojezične knjige, kuharice, rječnici. Ravnateljica Šakan-Škrilin ističe: „Namjera je to da stranice budu interaktivne, a cilj da Hrvatima u Mađarskoj mi budemo na prvom mjestu kad je riječ o dobivanju informacija.“

Kako se Croatica bavi i izdavanjem knjiga, Hrvatski kalendar 2024. kontinuirano se promovira. Njegova prva promocija bila je u Croatici, a zatim i u Serdahelu, Kalači, Petrovu Selu... Croatica je kao izdavač sudjelovala na promociji zbirke pjesma Marije Fülöp-Hulljev u Austriji u Velikom Borištofu. Budući da je Croatica sunakladnik Hrvatskog katoličkog kalendara 2024., u planu je i njegova promocija u Budimpešti.

Tijekom cijele godine u planu su promocije novih naslova, ali i izdavanje prve hrvatske slikovnice (koja je tiskana u Budimpešti prije 170 godina) s Društvom hrvatskih književnika iz Đakova. Na ideju povjerenika Pečuške biskupije za Hrvate vlč. Ladislava Bačmai izdat će se priručnik za svete mise „Pjevajte Gospodinu“. U svibnju je u planu radionica za vrtičku dob. Programi su brojni i raznoliki, protekle godine bilo ih je 40, a namijenjeni su ljudima različitih profila. To je razlog za to da Croatica privlači sve više publike.

Kršul

BRANJE ROZMARINA U GORNJEM ČETARU

Dani pred Čistom srijedom su u Gornjem Četaru jako gusti i nepropustljivi. Po staroj pravici u ponedjeljak ljudi idu u vinograd da otvore vrata kleti za seosku mladinu. Ditići i djevojke idu od kleti do kleti iz svirači, plešu, pjevaju, jedu i piju svagdir gdje je rado čekaju. U utorak je tradicionalni i najljepši hrvatski običaj u selu Branje rozmarina. Ditići su se spremali pred krčmom u svečanoj odjeći, šeširov na glavi, na veselu, šarenu povorku po selu. Uz pratnju sviračev su plesom išli oko sela i pohodili svaku kuću gdje su je čekale djevojke i domaćini (ove godine obitelji Csák, Hérics i Árva). Svagdir ih je čekao bogati stol s različitim jelom i pićem. Dok su mladići zabavljali domaćine, djevojka je stavila u šešire već prije pripravljeni rozmarin i lijepo šareno cvijeće od kreppapira. Stari ljudi rekli su da je u staro vrijeme svaka djevojka najljepši rozmarin stavila u šešir onog junaka u koga je bila zaljubljena. Danas se

Svi zajedno

Kroz selo

Trenutak zajedništva

Veseli „dičaki“

mladići šale s tim da ki najveć crvenih ružov ima na šeširu, ta se najbolje sviđa djevojka-ma. Svakoga su zabavljali na ulici koga su sreli. Šareni mimohod završio se na krčmi, gdje su mladiće već čekale djevojke i počela zabava, ali neg do pol noći jer zatim je već Čista srijeda i počinje korizma.

Mjesni vrtić isto čuva ovaj stari običaj s mališani. Već druge godine imaju svoj „Mini Branje rozmarina“. Prijepodne uz pratnju odgajateljic i roditeljev krenu na put oko sela i pohode kuće djevojčica, gdje je čekaju finim kolačima, sokom kao velike. Isto do-biju od curic rozmarin i, kako kod nas velu, šarene kitice u svoj šešir. Plešu, pjevaju i dobro se čute. Ove djece roditelji su isto čuvali ovaj običaj i žele predati svojoj djeci. Mislim, vrlo je važno da i najmlađi dožive naše običaje jer ovako će još dugo ljet živiti.

Ana Polyák Sallér

Foto: Orsolya Lukács-Fülöp

Hrvatski bal u Hrvatskom Židanu

U Domu kulture u Hrvatskom Židanu 2. veljače organiziran je tradicionalni godišnji pokladni bal. Balu su nazočili brojni uzvanici koji su toga dana sudjelovali na svečanosti predaje obnovljene škole u Hrvatskom Židanu. Tako je načelnik Štefan Krizmanić na balu mogao pozdraviti, među ostalima, i veleposlanika Republike Hrvatske u Mađarskoj dr. sc. Mladena Andrića kao i savjetnika s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu pri Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske dr. sc. Milana Bošnjaka. U prepunom domu kulture bal su nastupom otvorili članovi dječje skupine „Židanske zvjezdice“, koju vodi Kristina Pantoš Kovač.

Zanimljivo je kako će „Židanske zvjezdice“ u 2024. godini obilježiti deset godina kontinuiranog rada. Proslava se predviđa za svibanj. „Židanske zvjezdice“ znaju i plesati i tamburati, i to rade iz sveg srca. Djeluju u više skupina i dobnih uzrasta, od vrtićkog do gimnazijskog.

Za dobro raspoloženje gostiju na balu brinula su se dva orkestra: prisički „Karambolo“ i gostujući sastav „Noćna smjena“ iz Varaždina. Za dobro raspoloženje zaslužna je bila večera, glazba i bogata tombola, koja je mnoge obradovala. Hvala Mirjani Steiner na pomoći i informacijama.

Branka Pavić Blažetin

Kolinje u Daranju

Nadaleko poznato daranjsko kolinje i ove je godine održano, kako ističu organizatori, s velikim uspjehom. Već u ranim jutarnjim satima, prije zore, okupile su se 10. veljače ekipe u dvorištu u središtu Daranja kako bi zaklale svinju i odradile kolinje na tradicionalan način. Uz domaće daranjske ekipe bile su tu i stalne međunarodne ekipe iz prijateljskih naselja, a bila je i ekipa iz mađarskog Gradišća, iz Kemlje. Hrvati iz Daranja kao i svake godine aktivno sudjeluju na daranjskom kolinju na čelu s ekipom „Podravci“ Hrvatske samouprave Daranja, reče

Bez sviraca nema dobrog raspoloženja

Marljivi Podravci

Uvijek vrijedna Irenka iz Potonje

STARIN – U organizaciji Mjesne samouprave Starina u mjesnom Domu kulture 16. veljače održano je druženje uz maske za male i velike stanovnike sela. Načelnik Starina Balaž Matović sa svojim pomagačima stvorio je ozračje za pravi mali maskenbal, a u večernjim satima i za bal za velike. Najmlađi su se obukli u maske raznih boja, a pomogle su im i bake i mame te su se hrabro predstavili na improviziranoj pozornici. Mogla se kupiti tombola na kojoj su sretni mogli dobiti vrlo lijepe darove. Nagrađene su najbolje maske u dvjema kategorijama, za djecu i odrasle. Svi su počašćeni slatkim krafnama.

mi predsjednik te samouprave Đula Gorjanac. Osim nje sudjelovale su još dvije hrvatske ekipe: ekipa Zrinski – Veterani (JGDŽ / HGCS – Hrvatski centristi) na čelu s glasnogovornikom Hrvata u Mađarskoj Jozom Solgom i ekipa Hrvatske samouprave Šomođske županije na čelu s Ružom Sebestyén. Za dobro raspoloženje kod hrvatskih šatora brinuo se pečuški Tamburaški sastav „Misija“ pojačan vrsnim svircima. Raspoloženje je, kao i uvijek, bilo na visini, a ništa manje ukusne nisu bile hrvatske kolinjske delicije. Uz kolinje održan je sajam rukotvorina i malih proizvođača. Kolinje i cjelodnevni zabavni sadržaji trajali su do dugo u noć XIII. kolinja u Daranju. Ovaj gastronomsko-kulturni dan u Daranju priređuje se od 2011. godine.

Branka Pavić Blažetin • Foto: József Heizler

STARIN – Kako na svojem Facebooku donosi Kulturni i sportski centar „Josip Gujaš Džuretin“, Hrvatska samouprava Starina početkom veljače pozvala je svoje birače odnosno registrirane Hrvate (registrirane u hrvatskom biračkom popisu) na *gastro dan*. Dan je započeo u jutarnjim satima, kad su zaklali svinju, a nastavio se svetom misom na hrvatskom jeziku koju je služio velečasni Jozo Egri. U sklopu mise posvećen je i novi kalež te patena koji su kupljeni baš uz novčanu potporu Hrvatske samouprave Starina. Nakon svete mise gosti su dočekani u Hrvatskoj kući sa sarmom te pečenicima i ćurkama. Tijekom razgovora došlo je i do pjesme. Uz svirače koji su zabavljali goste Starinčice su i same zapjevale neke od starih pjesama. Onima koji nisu mogli doći (zbog bolesti, starosti i sl.) ukusne delicije poslane su njihovim kućama.

Foto: J. G. Dž.

Novi kalež

Mala stranica

Rijeka – izvor života

Svake godine diljem svijeta 14. ožujka obilježava se Međunarodni dan rijeka – dan kojim se ukazuje na važnost rijeka i borbe za njihovu zaštitu. Obilježava se svake godine i prilika je da se barem jedanput godišnje podsjetimo koliko nemjerljivu vrijednost imaju rijeke i potoci. Upitajmo se kako se odnosimo prema našim prirodnim bogatstvima. Rijeke i potoci zajedničko su dobro svih građana te trebaju biti dostupni i korišteni za interes građana, a ne za korist i interes pojedinaca. Obvezni smo svjesno, savjesno i pravilno gospodariti vodom u našem naraštaju radi interesa budućih naraštaja. Odgovornost je svih nas paziti na to veliko bogatstvo i spriječiti neodgovorno ponašanje prema vodnim resursima. Samo oko 3 % vode na našem planetu čine slatke vode, čije je značenje za život daleko veće od sveprisutnih slanih voda. Od toga se samo 1,2 % može upotrebljavati kao voda za piće – ostatak je zatvoren u ledenjake ili zakopan duboko u zemlju. To je važno za život na Zemlji jer su te vode dosad sačuvane od zagađenja. Većina naše vode dolazi iz rijeka i potoka, a nažalost nisu svi na Zemlji tako sretni da žive na području gdje ima dovoljno pitke vode. Upravo zbog toga treba posvetiti posebnu pozornost vodi ondje gdje je ima.

Najduže rijeke na svijetu

NIL

Afrička rijeka Nil najduža je rijeka na svijetu. Dijeli na Bijeli Nil i Plavi Nil, koji su i danas vrlo važni za velik broj stanovnika. Rijeka Nil duga je 6648 km.

AMAZONA

Rijeka Amazona, koja se nalazi u Južnoj Americi, druga je svjetska rijeka po dužini. Za nju je važno to da je vodom najbogatija

rijeka na svijetu. Amazona je smještena na UNESCO-ov popis zbog bogatstva flore i faune. Proteže se na 6500 km.

MISSISSIPPI – MISSOURI

Prema službenim geografskim podacima dužina rijeke Mississippi često se računa s rijekom Missouri. Zajednički spoj čini najduži riječni tok u Sjevernoj Americi, a nalaze se na trećem mjestu na popisu najdužih svjetskih rijeka. Ukupna dužina dviju rijeka iznosi 6019 km.

JANGCE

Rijeka je važna za cijeli azijski kontinent, a predstavlja granicu između sjeverne i južne

Kako možemo čuvati vodu?

- Štedite vodu! Zatvarajte vodu na slavini dok npr. perete zube, šamponirate kosu ili perete posuđe. Vodu puštajte samo tijekom ispiranja.
- Rublje perite u punoj perilici za rublje jer se time također štedi voda.
- Za čišćenje upotrebljavajte kemikalije koje su manje štetne za okoliš.
- Ulja od kuhanja ne izlijevajte u odvođe.
- Koristite najmanje moguće količine vode za navodnjavanje vrta i zalijevanje cvijeća u teglama.
- Budući da pesticidi mogu dospjeti i u tlo i u vode, za uzgoj biljaka s roditeljima koristite manje količine pesticida i gnojiva.
- Ne bacajte kruti otpad u vode ili u blizinu voda (jer on može ući u rijeke, jezera, mora, oceane). Otpad bacajte na mjesta koja su za to predviđena.
- Odvajajte kućanski otpad i odlažite ga na reciklažna odlagališta.

Kine. Teče samo u Kini. Velik broj stanovnika uz rijeku uzgaja rižu, što donosi velik prihod za Aziju. Ukupna dužina rijeke Jangce iznosi 5525 km.

KONGO

Druga je najveća rijeka u Africi Kongo ili Zair. Prolazi kroz sedam zemalja, a dužina joj je 4700 km.

VOLGA

Volga je najduža europska rijeka, a čitav tok rijeke nalazi se u Rusiji. U nju utječe više od 200 rijeka, a izvire na 228 m nadmorske visine. Vrlo je važna za trgovački put. Duga je 3688 km.

DUNAV

Dunav je, nakon Volge, druga najduža europska rijeka. Protječe kroz deset zemalja (i kroz Mađarsku i Hrvatsku). Uz tih deset zemalja u riječni sustav uključeno je još devet zemalja. Dunav je dug 2850 km, a riječni sustav plovni je gotovo u cijelom toku.

Dok pliva, srce joj griju dvije domovine

Ime joj se piše jednako i na mađarskom i na hrvatskom jeziku – Sara, jedino što se malo drukčije izgovara na mađarskom (*Šara*). Njezini roditelji, osim zato što im se ime svidjelo, i namjerno su ga odabrali kako bi se jednako pisalo na oba jezika. Naime, mama joj je s lijeve obale Mure (Hrvatica iz Pomurja), a tata s desne (iz Međimurja). Sara Puklavec zapravo ima dvije domovine, Hrvatsku i Mađarsku. Podjednako se osjeća kod kuće u objema zemljama iako joj je stalno prebivalište u Prelogu (Hrvatska). Često je kod bake i djeda u Fičehazu, a paralelno je pohađala osnovnu školu i u Draškovcu i u Keresturu. Izvrsno govori i hrvatski i mađarski jezik. Sarom se podjednako ponose i u Međimurskoj i u Zalskoj županiji – ona je već sa 16 godina osvojila prvo mjesto na plivačkom maratonu u Hallstattu, na plivačkom maratonu u Budimpešti, pa i na plivačkom maratonu u Raslini. Osvojila je brojne medalje u plivanju i u Hrvatskoj i u Mađarskoj. Uzori su joj plivačice Dina Levačić i Katinka Hosszú. U njezinu liku utjelovljuje se prijateljstvo dviju zemalja, neumorno pliva i za svoju hrvatsku i mađarsku dušu, no želje joj nadilaze europske granice. Voljela bi preplivati Oceanovih 7, tj. sedam svjetskih kanala.

Sarina je plivačka karijera vrlo zanimljiva. Iako je od rođenja živjela blizu Mure i Drave, voda ju nije privlačila (čak se bojala vode), pa su je roditelji upisali u dječju igraonicu na Čakovečkim bazenima. Otada se sve promijenilo, strah od vode postao je strast, a Sara se od vode više ne odvaja.

„Od četvrte godine treniram plivanje u Hrvatskoj, a sad sam se prebacila u Mađarsku. U Hrvatskoj sam naučila početničke plivačke korake i toliko mi se dopalo da sam počela trenirati u Čakovečkom plivačkom klubu. Išla sam iz grupe u grupu pa sam krenula na natjecanja i počela dobivati medalje, što me je ohrabrilo. Budući da sam paralelno pohađala školu i u Mađarskoj, u Keresturu, ondje sam se prijavila na školska natjecanja, plasirala se na županijsko natjecanje pa dospjela na državno natjecanje, gdje sam osvojila zlatnu medalju. Na tim natjecanjima zapazila me je trenerica Plivačkog kluba *Ebihal Ume* u Velikoj Kaniži. Razgovarale smo o mojem napredovanju i tako sam nastavila trenirati u Kaniži“, vrlo skromno priča Sara o svojim plivačkim uspjesima kod bake i djeda u Fičehazu. Oni su vrlo ponosni na nju ne samo zbog plivačkih uspjeha nego i zbog njegovanja hrvatskog i mađarskog jezika i zbog toga što je toliko marljiva u svemu. Baka Roza uvijek je spremna skuhati joj najomiljenija jela, a djed Lajoš pobrine se da na stolu uvijek bude voća i povrća iz vinograda kako bi se Sara zdravo hranila – ipak joj treba dosta energije i zdrave hrane za treninge.

„Treniram sedam puta tjedno“, nastavlja Sara, „a po ljeti nekad i dva puta dnevno. Uz to dva do tri puta imam trening u terevani. Naravno, uz to moram i školske obveze obavljati. Moji roditelji također mnogo

Sara u Hallstattu

žrtvuju za mene, često me moraju voziti na treninge i na natjecanja. Natjecala sam se po cijeloj Hrvatskoj, a i u Mađarskoj. Svugdje se osjećam kod kuće, baš mi je lijepo što i na taj način vježbam jezik jer mislim da imam dva materinska jezika i dvije domovine.”

Inače Sara pliva u svim disciplinama, no u leđnom je plivanju najuspješnija. Prošle godine bila je prvakinja na prvenstvu Južnog Podunavlja u Kapošvaru, gdje je bila u deset najboljih u disciplini na 50 m leđno, 100 m leđno i 200 m leđno, a u finalu je osvojila 3. mjesto na 50 m leđno. Sara voli plivati i na duge staze. Svoj prvi maraton preplivala je na otoku Rabu. Prošle je godine na plivačkom maratonu u Budimpešti na Dunavu u kategoriji za žene (16 – 19 g.)

osvojila 1. mjesto te 2. mjesto u ukupnom poretku za žene. Također i na plivačkom maratonu u Raslini, na Prokljanskom jezeru, gdje je plivala na 1500 m: osvojila je 1. mjesto u kategoriji za žene od 16 do 19 godina, a ujedno i 1. mjesto za žene u ukupnom poretku. Najviše se ponosi rezultatom s plivačkog maratona u Hallstattu, u Austriji, gdje je osvojila prvo mjesto u plivanju na 5000 m u kategoriji žena od 15 do 24 godine te je osvojila 2. mjesto u ukupnom poretku. Više puta plivala je na humanitarnim natjecanjima, što joj je poseban doživljaj. Zajednica sportskih udruga Preloga početkom veljače ove godine nagradila ju je Prijaznanjem za izuzetna dostignuća u plivanju u 2023. godini.

Sara od rođenja živi u dvjema zemljama, naizmjenično na lijevoj i na desnoj obali Mure. Svakoga dana najmanje dva puta prelazi hrvatsko-mađarsku granicu radi učenja i plivanja, a i radi druženja s bakom i djedom. Pliva li u bojama Hrvatske ili Mađarske, podjednako joj je važno. Ako zastupa jednu zemlju, u srcu uvijek ima obje. Kaže da ih ne može poredati, svaka joj je dala mnogo lijepih doživljaja i prijatelja, ali i snagu da pliva za njih. Kad bude plivala u hladnim oceanima, njezino srce uvijek će grijati dvije domovine, Hrvatska i Mađarska, koje su se sjedinile u njezinoj obitelji, pa tako i u njezinu srcu i snazi. To je ogromna snaga i Sara od svojega plana, preplivavanja Oceanovih 7, sigurno neće odustati. Naime, i za vrijeme nastajanja teksta ona je upravo na obalama Atlantskog oceana u Portugalu.

Neka joj je srećom! Saro, ostvari svoj san! Vjerujem kako u tome imaš svu podršku i naših čitatelja!

Beta

„RIGOJANČI – LJUBAV KAO SLATKO NADAHNUĆE”

U Mađarskom muzeju ugostiteljstva i trgovine u Budimpešti sredinom 2023. otvorena je izložba „Rigojanči – ljubav kao slatko nadahnuće”. Njezini su autori Tea Perinčić, kustosica Pomorskoga i povijesnog muzeja Hrvatskoga primorja u Rijeci, i Svetozar Nilović Tozo, voditelj Muzeja Peek&Poke. Autorica je postava u Budimpešti Vera Ružić uz asistenciju muzejskog tehničara Dine Markovića.

Detalj s izložbe

Dio izložaka

Izložba o slastici „Rigojanči” prati priču i ljubav čiji su protagonisti János Jancsi Rigó (1868. – 1927.), svojedobno jedan od najpoznatijih europskih violinista koji je podrijetlom iz siromašne mađarske romske obitelji pokraj Székesfehérvára, te Clara Ward, bogata američka nasljednica koja je udajom za princa od Carman-Chimaya postala belgijskom princezom. Bila je jedna od najpoznatijih žena toga vremena, a ljubav je navodno započela u jednom pariškom restoranu gdje prema legendi „u čast njihove ljubavi nastaje

je i kolač smeđ poput Jancsi-Rigójeve kože i sladak poput Clarine duše”. Kolač je bio iznimno popularan u tadašnjoj Austro-Ugarskoj Monarhiji, no najviše se udomačio u Rijeci i Trstu. Potom je polako počeo padati u zaborav i nestajati. Ovim projektom autori izložbe žele obnoviti ovu priču te, dakako, ponovno popularizirati slasticu koja je nestala. Izložba u Budimpešti bila je otvorena do ožujka 2024. godine.

HG • Foto: Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum

HTZ i DMC Neretva Autentica na najvećem turističkom sajmu u Mađarskoj – Utazas 2024

Predstavništvo HTZ-a u Mađarskoj predstavilo je hrvatsku turističku ponudu na sajmu Utazas, jednom od glavnih međunarodnih turističkih sajmova u ovom dijelu Europe, koji je održan u Budimpešti od 22. do 25. veljače. Prema riječima direktorice HTZ-a Ivane Herceg „interes za Hrvatsku je, kao i uvijek, velik”. Dodala je: „Nadam se da ćemo danas doprijeti do onih koji su još neodlučni i ne znaju kamo će putovati. Na štandu su izložene brošure svih hrvatskih regija, većina je brošura na mađarskom jeziku, što je prednost. Najviše ih ima iz Zadarske županije, a Zadar je i ove godine povezan s Budimpeštom avionskom linijom Ryanaira već od 1. travnja.”

Na sajmu se drugi put predstavila i menadžmentska destinacijska kompanija „DMC Neretva Autentica”, čiji je cilj omogućiti individualnim putnicima i turističkim agencijama da dožive dolinu Neretve na drukčiji način. U svojoj ponudi imaju fotosafari, putovanje lađom, berbu naranči, mandarina i jagoda u svojem izletištu, agro-etno park... Na svojem štandu u maketi broda od dva metra izložili su svoje domaće proizvode poput likera, rakije, vina, marmelada, tradicionalnih neretvanskih slatkiša. Direktorica Martina Gajski Talajčić smatra da je sajam vrlo koristan te da je

Na štandu predavništva HTZ-a u Mađarskoj

otvorio vrata mnogim budućim suradnjama. Već nakon prošlogodišnjeg sudjelovanja na sajmu imali su povećan broj mađarskih turista u dolini Neretve.

Kršul

Programi Hrvatskog kazališta Pečuh

U ožujku se u zgradi Hrvatskog kazališta Pečuh ostvarilo nekoliko mađarskih događanja, pa tako i predaja Nagrade „Imre Eck“. Hrvatsko kazalište Pečuh 3. ožujka gostovalo je u Mohaču s predstavom „Tri put' Bog pomaže“. U Hrvatskom kazalištu Pečuh nova predstava „Tri put' Bog pomaže“, nastala prema tekstu vojvođanskog pisca Marjana Kiša, premijerno je izvedena 18. lipnja 2021. godine. Riječ je o pučkoj komediji na bunjevačkoj ikavici u režiji Slavena Vidakovića koja je na repertoaru Hrvatskog kazališta i ove kazališne sezone. Na sceni Hrvatskog kazališta Pečuh 12. ožujka gostovalo je Gradsko kazalište „Joza Ivakić“ iz Vinkovaca s dječjom predstavom Ivana Čačića „Postolar i vrag“. Hrvatsko kazalište Pečuh sudjeluje je na 29. Lutkarskom proljeću s dječjom predstavom Dejana Fajfera i Gorana Smoljanovića „Majstori“, koju će 19. ožujka izvesti dvaput. Premijera te predstave bila je 4. svibnja 2017. i od tada je na repertoaru Hrvatskog kazališta Pečuh, koji je predstavu

Na pečuškoj sceni

ostvario u koprodukciji s osječkim Teatrom to go. U Hrvatskom kazalištu održava se još jedno mađarsko događanje: 21. ožujka književna večer Adama Konrada Kuruczsa – „Ha minden öszetört...“ – monodrama iz životnog djela pjesnika Miklósa Radnótiya. U Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku

27. i 28. ožujka bit će izvedena drama Ferdinanda von Schiracha „Teror“. Predstava je nastala u koprodukciji s Hrvatskim kazalištem Pečuh, a režiju je potpisao mađarski redatelj Ivan Funk. Pečuška premijera bila je 30. rujna 2022., a osječka 11. siječnja 2023.

BPB • Foto: www.pecsihorvatszinhaz.hu

POZIV

IX. HRVATSKA DRŽAVNA KOBASIJADA U PEČUHU

U organizaciji **Hrvatske državne samouprave te Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata u Mađarskoj IX. HRVATSKA DRŽAVNA KOBASIJADA** održat će se 19. travnja 2024. godine.

Tijekom večeri nagradit će se najbolji proizvođači domaćih svinjskih poslastica u dvjema kategorijama: 1. **kobasice**, 2. **salame** (štifolder).

Organizatori pozivaju sve zainteresirane proizvođače navedenih domaćih mesnih proizvoda iz svih hrvatskih regija u Mađarskoj da svoje proizvode (1 komad) prijave i dostave **do 27. ožujka 2024.** godine na sljedeća mjesta:

Budimpešta, Ured HDS-a	1089 Budimpešta, Bíró Lajos u. 24	Eva Molnar-Muić	+36-30/864-6394
Mohač i okolica, Čitaonica mohačkih šokaca	7700 Mohač, Táncsics u. 34	Vjekoslav Filaković	+36-30/235-4840
Santovo	po dogovoru	Stipan Balatinac	+36-30/396-1851
Baja, Kulturni centar bačkih Hrvata	6500 Baja, Táncsics M. u. 15	Mladen Filaković	+36-30/914-7675

Pečuh, Hrvatski klub Augusta Šenoe	7624 Pečuh, Esze Tamás u. 3	Mišo Šarošac	+36-30/864-6395
Podravina, HKSC „J. G. Džuretin“	7968 Martinci, Kossuth u. 2	Vesna Velin Kristina Gregeš Pandur	+36-30/221-9448 +36-30/499-1457
Zala, HKPZ „Stipan Blažetin“	8864 Serdahel, Kossuth u. 83	Zorica Prosenjak	+36-30/215-9850
Gradišće, Zbirka sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj	9734 Prisika, Hunyadi János u. 19	Andrija Handler	+36-20/915-4357

